

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr K. Fernhout, Baarn; Drs D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeck, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggekerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wansword; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Dr H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wolvega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Gooz.
Drukkers-Uitgevers:
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

BIJBELSCH
HEDENISSE

G. VAN DE HULST
altijd onovertroffen
dan 60 groote
en van ISINGS.

DE druk. In linne
elband slechts f 7.5

DER) schreef indertide
de Ger. Kerkh. v. Vla
in de schrijver van vrom
den wel vrij... en...
is dat wij dit maeds
marke, maar zelfs met
de kinderen kunnen l
Het houdt zichzelf b
daarom brengt het ook
er de Schrift.

handelaar wil U gaar
werk voorleggen. Voor
ren (4-8 j.) heeft hij
ren van detselven sch

CHE VERTELLING
ONZE KLEINTJES
In prachtband f 5.5

schreef J. WATERINK
de o. a.:
vrijmoedigheid seggen
en (en vaders): „he
it dit boek voor. Ge
kinderen er mee verrij
unsten (v. d. H. H. H.
kten hier samen. Opdat
nden ingroeten in de
We zijn dankbaar. Es.

glaar bij den boekhand
n bij de uitgever:
SPRUYT'S U.-M. N.Y.
ERDAM - Heerengr. 112

VERSUI

okt U een flns Siga
prefereert U een p
in kunt U terecht

EN MAGAZIN
OLDSMOKE
AAT 8 - HILVER

uw Familie-Advertenti
„De Reformatie“

UITGAVE
ERKEN

N:

DRUK

IDENEN OMGORD
SCH DAGBOEK

DOOR

J. KNAP Czn
t 21 x 27 1/2 cM.
t in twee kleuren
portret van den
Schrjver

ebonden in linnen
thband f 5.90

est gezochte dag-
Reeds verschijnt
e 5e druk. Precies
yaal uitgevoerd als
druk, die f 9.75
Deze nieuwe uit-
st bijna de helft
slechts f 5.90. Dit
k werk is nu dus
et bereik van bijna
in.

erken zijn ook op
ng verkrijgbaar.
oospeus met recensie
EN BOEKHANDEL

I.V. Kampen

INHOUD: Hoofdartikel: Kerk en Barmhartigheid. I. — Uit de Schrift: Spelen met de wet. (Jes. 28:9 en 10.) — Kerkelijk Leven: Verbondsociëning. Indrukken van de Synode, Mannenverenigingen. — Geestelijke Adviezen: Ontheffing vragen. — Even Parkeerers: Burgers in Nood. — Pop. Wet. Schetsen: De Nieuwe Bedeeling in hare noodzakelijkheid en rijke ontferming tegenover de Oude III. — Lit. en Kunst: Kleine levens. — Opv. en Onderwijs: Klassiek of canoniek. III. — Het Boek van de Week: „Het seksuele leven“ van Weatherhead. — Perschoon. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Kerk en Barmhartigheid.

Reformatoren.

I.

Nu het gesprek zeer druk gaande is over „Dreigende Deformatie“ en voortgaande reformatie, is het misschien goed en nog niet te laat, om in het koor der vele stemmen, die meeningen of leeringen doen hooren op dogmatisch, ethisch, filosofisch, psychologisch, kerkelijk en staatkundig gebied, een ander geluid te mengen. Men zou wel met zeker recht kunnen vragen, of het dan nog niet genoeg is, wat op 't oogenblik aan de orde is, en nog lang niet uitgepraat en doorgesproken is. Maar we hebben eenerzijds allengs toch wel geleerd, dat het niet verantwoord is, het zwijgen te bewaren, als men meent voor het welzijn der Kerk te moeten spreken, terwijl we anderzijds steeds meer ervan doordrongen worden, dat men de „terreinen“ niet scheiden, noch gescheiden houden kan, om hier of daar wat te werken en dan het andere maar te laten liggen. Het leven is één en onze roeping is één; en als er ergens iets aan schort, doet zich dit schadelijk gelden in heel ons leven. Zoo wang ik het nu de aandacht eens te vragen voor de Kerk en haar beoefening van barmhartigheid, haar leven in de liefde tot ellendigen, haar priesterdienst, niet slechts in haar ambten, maar veel meer in ons aller ambt-der-geloovigen.

Een vreemd onderwerp zal niemand dit kunnen noemen. Een merkwaardige combinatie is „Kerk“ en „Barmhartigheid“ zeker niet. Historisch vast echter staat, dat Kerk-en-Barmhartigheid iets te maken heeft met Reformatie en „Dreigende Deformatie“. Dit eerste artikel tracht dit laatste iets nader aan te toonen, of eigenlijk slechts in herinnering te brengen, met name uit wat daar in de vorige eeuw over geschreven werd.

Wanneer we het werk der barmhartigheid van onze kerken overzien, dan treedt daarin de zorg voor de armen wel zeer sterk op den voorgrond. We mogen niet willen roemen over hetgeen door onze diakonieën gedaan wordt, klagen is hier zeker allerminst op zijn plaats. Dat ook hiermee echter nog het laatste woord niet is gezegd, zal uit het vervolg van deze artikelen vanzelf wel blijken. Thans echter vestigen we er allereerst de aandacht op, dat met de verzorging der armen het barmhartigheidsbetoon der kerk zeker niet is uitgeput. Onze roeping is breder; en... nu denkt zeker menig een, die in den arbeid der Evangelisatie werkzaam is, reeds dadelijk aan de „algemeene“ armen, wien men gaarne een plaats en recht geeft naast de „armen der gemeente“, doch voorts ook aan werklozen, en velerlei nooden op sociaal gebied. Ook daarvan zijn we over het algemeen wel doordrongen, en ook daar wordt door velen barmhartigheid om Christus' wil beoefend. Slechts wordt wel eens het bezwaar gevoeld, dat dit werk nog maar al te veel wordt overgelaten aan enkelen, wien men daar zelfs gaarne een speciale „liefhebberij“ voor

toeschrijft. Of het besef algemeen is, dat we hier een roeping vinden voor elk Christen, mag op het oogenblik nog buiten beschouwing gelaten worden.

Naast deze allen zijn er nu echter nog vele duizenden en duizenden, die evenzeer en zelfs op bijzondere wijze in de beoefening van de barmhartigheid der Kerk dienen betrokken te worden, maar daarin misschien wel heel veel tekort komen, tot schade niet alleen van henzelf, maar niet minder van de kerk. Ik bedoel de zieken; de zieken vooral in de ziekenhuizen en sanatoria; de zieken, wel het meest, die lijden aan krankheid van geest of gemoed, en die soms jaren, ja, hun leven lang in inrichtingen doorbrengen, gescheiden van hun gezin, van de maatschappij, ook van de kerk. Zij worden zoo licht vergeten.

Nu zal het ongetwijfeld niemand meer verwonderen, dat ik allereerst herinner aan onzen grooten reformator Calvijn, en diens hoofdwerk de Institutie. Als Calvijn toch in zijn vierde boek handelt „over de uiterlijke hulpmiddelen door welke God ons tot de gemeenschap met Christus noodigt en in haar houdt“, spreekt hij in het derde hoofdstuk daarvan „Over de leeraren en dienaren der kerk, hun verkiezing en ambt“, en zegt dan in de negende paragraaf van dit hoofdstuk over de diakonen: „De zorg voor de armen was aan de diakonen opgedragen. Hoewel, in den brief aan de Romeinen worden twee soorten van diakonen vermeld. „Wie uitdeelt“, zegt Paulus daar (Rom. 12:8), „doe het in eenvoudigheid; die barmhartigheid doet, in blijmoedigheid“. Daar het zeker is, dat hij spreekt over de openbare ambten der kerk, moeten er twee graden onderscheiden geweest zijn. Indien mijn oordeel me niet bedriegt, duidt hij met het eerste lid de diakonen aan, die de aalmoezen beheerden, en met het andere hen, die zich gewijd hadden aan het verzorgen der armen en zieken, gelijk de weduwen waren, van wie hij melding maakt in den brief aan Timotheüs (1 Tim. 5:9). Want de vrouwen konden geen enkel ander openbaar ambt waarnemen, dan dat ze zichzelf gaven tot het dienen der armen. Wanneer wij dit aannemen (gelijk we ongetwijfeld moeten doen) zullen er twee soorten van diakonen zijn: van welke de eene soort de kerk dient in het besturen van de zaken der armen, en de andere in het verzorgen der armen zelf.“

Ook de Wezelsche artikelen van 1568 handelen in Hoofdstuk V „Van de Diakonen“ hier nog over, als in paragraaf 5 gezegd wordt: „Het zal echter niet ondienstig zijn, dat vooral in de grootere plaatsen twee soorten van Diakonen worden ingesteld, waarvan het eene deel zich zal toeleggen op het verzamelen en uitreiken der aalmoezen...“ en dan in par. 6: „Het andere deel zal voornamelijk zorg dragen voor de zieken, gewonden en gevangenen; deze (Diakonen) behooren begaafd te zijn behalve met trouw en ijver, ook met de gave der vertroosting en niet gemeene kennis des Woords; en zij zullen naastig bij de Ouderlingen navragen of er in hunne wijken soms ook zieken en zwakken zijn, die vertroosting en opbeuring behoeven.“

Wij halen deze getuigenissen niet aan, om daarmee het pleit te gaan voeren voor een Diakonaat-voor-zielen. Men kan het Prof. Greijdanus, in zijn bespreking van Rom. 12:8, den tekst, waarvan Calvijn uitging, toestemmen, dat deze woorden „niet uitsluitend in ambtelijken zin behoeven verstaan te worden“. De apostel spreekt niet strikt alleen over de bijzondere ambten en hunne bedieningen. Wel omvat hij ook die met zijne vermaningen, maar deze strekken zich over bree-

der gebied uit, sluiten meer in.“ Ook heeft Prof. H. H. Kuyper zich reeds in „De Heraut“ van 26 Juni 1904 gekant tegen dit tweërlei diakonaat, met voornamelijk deze argumenten: a. aangezien geen enkel ambtswerk voor overdracht vatbaar is, zouden in dat geval de diakonen zelf verplegers moeten zijn; b. Gods Woord leert ons nergens, dat de diakonen voor zieken hebben te zorgen; c. slechts als het particulier initiatief in de verzorging van zieken en de oprichting van gestichten tot verpleging van krankzinnigen, idioten, longlijders, enz. te kort zou schieten, kan het de roeping der kerk worden in dezen handelend op te treden.

Dit alles nu daar latend, merken we slechts op, dat, hoe dan ook, Calvijn en Wezel een open oog hadden voor de roeping der kerk jegens de zieken, en in elk geval kerk en barmhartigheid zeer nauw met elkander verbonden, niet alleen met het oog op de armen, maar ook lettende op de zieken. Inzoverre was Calvijn's beroep op Rom. 12:8 toch wel zeer ter plaatse, dat ook thans nog Prof. Greijdanus bij „die barmhartigheid doet“ opmerkt: „Dit zal wel bijzonder op verpleging van zieken en verzorging van ellendigen en ongelukkigen doelen“. Men moet Jezus barmhartigheid in blijmoedigheid beoefenen. „Men moet het niet maar doen met tegenzin, als gedwongen, ongaarne, doch met lust en een blij gemoed. Dat is ook noodig voor wie geholpen worden. Die hebben reeds te lijden, en soms zeer veel. En wanneer zij dan ook nog merken moeten, dat zij slechts onwillig geholpen en verpleegd worden! Doch ook om 's Heeren wil moet met blijmoedigheid hulp en verzorging geboden worden, onderwijl men de genade Gods dankt en aanbidt, waardoor men zelf gespaard bleef voor het lijden, dat anderen trof en pijnigt of beangst.“ De tekst blijft, zij het dan niet voor een afzonderlijk diakonaal, toch voor de kerk van betekenis; ja, thans misschien nog wel meer, juist omdat ze thans elk geloovige rechtstreeks toesprekt, en hem zijn roeping der barmhartigheidsoefening voorlegt. Wij komen allen met zieken in aanraking; en al ware dit niet zoo, dan hebben we toch allen een roeping tegenover diegenen, die zieken verzorgen en verplegen. We zijn van DE zieken nooit af. Daaraan is door de gedachte van Calvijn en Wezel in elk geval scherp uitdrukking gegeven, ook al kan men er zich niet geheel mee vereenigen.

Toch is het van belang er nu verder op te letten, dat een der beste reformatoren van de vorige eeuw, Dr Mr Willem van den Bergh, nog altijd sterk in de overtuiging leefde, dat ook de barmhartigheid aan zieken en geesteskranken van de kerk moest uitgaan. Juist omdat hij de man was van het bewogen hart, die diep meevonde met alle ellende, in elk opzicht, op kerkelijk en maatschappelijk gebied, op dogmatisch en ethisch gebied, werd hij de ware reformator. Hem drukte het leed zijner medemenschen, en hij ging gebukt onder de zonde en ellende der maatschappij en der kerk. En daaruit werd in hem die oprechte veroortmoediging geboren, die dezen reformator vooral zoo sierde, en hem tot krachtig getuigen en werken drong. Hij schreef over het genadeverbond en over de kerkenorde, maar ook, ik mag bijna wel zeggen vooral ook, over barmhartigheid. En dit laatste stond bij hem nooit los van kerkherstel en doorwerkende reformatie. Hij zag het werk der barmhartigheid als voorwaarde voor waarachtig kerkherstel. Bekend is zijn woord: „Veel wordt tegenwoordig gesproken over kerkherstel. Ach, blijke deze overal door te breken door herstel der plaatselijke barmhartigheid tegen-

1) Calvijn, Institutie. Vertaling Dr A. Sizoo; III, pg. 63 v.
2) P. Biesterveld en Dr H. H. Kuyper, Kerkelijk Handboekje, Kampen, Bos, 1905, pg. 20 v.

3) Kommentaar-Bottenburg, 1933, pg. 551.
4) Kommentaar-Bottenburg, 1933, t.a.p.

over de krankzinnigen in uw gezin, omgeving en kerk... Hij zag in het gemis aan beoefening van barmhartigheid een der oorzaken van de ingezonkenheid der kerk, van twisten en scheuringen. Hij refereerde over „De roeping der Kerken in de praktijk der barmhartigheid, het verval daarvan en de middelen tot reformatie”. Hoe men ook moge oordeelen over de uitwerking van deze gedachten door Dr v. d. Bergh, niemand zal de waarde kunnen ontkennen van zijn krachtig pleiten voor een nauwe verbinding van kerk en barmhartigheid.

In 1883 hield Dr Ph. J. Hoedemaker als hoogleeraar aan de Vrije Universiteit een rede bij de overdracht van het rectoraat over „De Herleving der Gereformeerde Beginselen in haar beteekenis voor de Kerk, de Prediking, de Catechese, het Diaconaat en de Zending”. „Met een zeer praktische bedoeling” wil Dr H. dat nader onderzocht en aan het licht gebracht zullen worden: „Het geestelijk karakter van het Diaconaat. De behulpzels van dit ambt in de diakonessen, de zieketroosters, de leden der gemeente, ieder voor zich of in kringen vereenigd. De arbeid voor de armen, de zieken, de gekwetsten, de vervolgden, en zooveel wat thans onder de rubriek Christelijke Philantropie wordt samengevat. Het internationaal karakter, dat het Diaconaat met de Kerk des Heeren gemeen heeft.” De gemeente moet in haar geheel deelnemen aan het werk der barmhartigheid. De ellendigen worden niet vergeten. En terecht eindigt Dr H. deze overwegingen met de betuiging: „Niet alleen voor de afgetrokken behandeling der dingen, die men „wetenschappelijk” gelieft te noemen, maar voor die echte wetenschap, die zich in de praktijk belichaamt, die den geloovigen, der Kerk, der wereld ten goede komt.”

Wij zouden mannen als Dr A. Kuiper en Dr H. Bavinck, wier beschouwingen over ons onderwerp thans zouden moeten gezien worden, geen recht doen, wanneer we deze aan het einde van dit artikel nog lieten volgen. Bovendien stamt wat zij schreven voor een deel uit het begin van de 20ste eeuw. We bewaren dit dus voor de volgende week, om dan tegelijk nader in te gaan op de vraag naar de taak van de diakonie en de roeping der gemeente.

E.-V.

A. R.

5) De Oorzaken der Krankzinnigheid. Referaat in het eerste jaarverslag van de Vereen. tot Chr. Verz. v. Krankz. in Ned., pg. 52.
6) A.w. pg. 38 v.

UIT DE SCHRIFT

Spelen met de wet.

Wien zou hij — de profeet Jesaja — dan de kennis leeren? Wien zou hij het gehoorde (een Godspraak) te verstaan geven? Den (pas) gespenden van de melk? Den afgetrokkenen van de borsten? Want het is gebod op gebod, gebod op gebod, regel op regel, regel op regel, hier een weinig, daar een weinig.

Jesaja 28:9 en 10.

De tekst, dien wij hier boven lezen behoort tot een der merkwaardigste gedeelten van de profetieën van Jesaja. De profeet is gewikkeld in een twistgesprek met de leiders van het volk, die helaas even zooveel verleiders zijn geworden. Wij ontvangen uit ons tekst-hoofdstuk van deze — ook „geestelijke” — verleiders een meer dan somber beeld. In plaats van hun werk te doen, gaan zij zich te buiten aan brasserijen. Den tempel maken zij tot een huis van hun wilde orgiën. Dat zij daarbij den tempelvloer bevuilen met hun uitbraaksel, is voor een oud-testamenteel profeet reeds daarom een ergernis, wijl in dien tijd der schaduwen de tempel nog gold als een heilige plaats, van profane gebieden wil te onderscheiden. En voor alle tijden is het bovendien een ergernis, omdat zij den tempeldienst verwaarlozen, en tegenover den dienst van den tempel een levenshouding hebben aangenomen, die er tegen vloekt.

Nu komt de profeet tegen de groote heeren in verzet. Het is zelfs mogelijk, dat deze profetie van een merkwaardig twistgesprek tusschen hen en hem, een min of meer refereerend verslag geeft. Wij vernemen althans zeer duidelijk, wat de groote heeren tegen Jesaja hebben. Zij vragen hem, of hij soms denkt, dat zij kleine kinderen zijn, pas gespeend van de melk, en nauwelijks aan de moederborst ontwend? Moet deze man met zijn verregaande arrogantie soms aan de officieele leiders zeggen, wat de zuivere ethiek is? Dat weten zij toch zelf ook wel? Denkt hij soms, dat alleen hij orakels ontvangt van God? Maar hoeveel profeten ontvangen er Godsspraken, al heeten zij nu niet bepaald Jesaja? Hier schreeuwt een priester rauwelings, dat hij geen onderwijzing van Jesaja noodig heeft; hij zelf geeft ambtshalve onderwijzing. En ginds pocht een profeet, dat óók hij wel orakels krijgt. Ten slotte vereenigt heel het koor van dronken priesters en profeten zich in een wel geestig, maar toch affreus verwijt, dat die Jesaja toch maar een ongelukkig zedemeester is. Niet anders dan

laffe en molesteerende zedepreekjes komen er uit zijn mond. Gebod op gebod, voorschrift op voorschrift, regel op regel, commando op commando, vandaag dit en morgen dat. Leest men in de Hebreuwsche taal de woorden, die hun in den mond geleegd zijn, dan krijgt men zelfs den indruk, dat Jesaja in zijn woordkeus een sprekende klanknabootsing geeft van echte dronkemans-taal.

De tafelbroeders beklagen zich dus, dat Jesaja de profetie laat ondergaan in zedemeesterij: gebod op gebod, regel op regel, vandaag dit, morgen dat.

Natuurlijk hebben zij volmaakt gelijk, wanneer men de „geboden” tellen gaat. Inderdaad, wie uitrekent hoe vaak Jesaja een voorschrift geeft, kan op zóó geestige wijze zich al gauw van den profeet afmaken.

Alleen maar, dan moet hij ook verder gaan. Dan moet zoo iemand ook boven Psalm 119 schrijven: gebod op gebod, gebod op gebod, regel op regel, regel op regel, hier een weinig, daar een weinig. Want ook deze psalm is vol van geboden. Elk vers komt er weer op terug. En als men toch aan het tellen gaat, waarom zou men dat zelfde dan ook niet op heel de wet toepassen, de wet der tien geboden? Psalm 119 heeft 176 verzen en spreekt dus minstens 176 keer over de geboden. En de tien geboden tellen maar tot tien. Maar men kan het ook in plaats van in cijfers, in procenten uitdrukken, en dan kan men zeggen: honderd procent in Psalm 119, en honderd procent in de wet der tien geboden. En zóó is het ook „honderd procent” bij Jesaja. Werkelijk, indien Jesaja om de veelheid van „zijn” geboden als lastig zedepreeker of casuïst weg te schelden is, ja, dan valt er nog wel meer te schelden.

Ook hier echter moet bedacht worden, dat het niet de vraag is, of men goed tellt, om tegenover het aantal woorden van bevel het aantal woorden van vertroosting en bemoediging te stellen. Het is de rechte methode niet, een statistiek aan te leggen van: zóóveel procent „wet”, en zóóveel procent „evangelie”; zóóveel procent bedreiging, tegen zóóveel procent vertroosting. Want waar de wet zuiver verkondigd wordt, daar is de slotsom: honderd procent wet, wijl honderd procent evangelie. Staat er niet boven de tien geboden als inleiding, en ook als onderbouw voor die honderd procent bevelen: Ik ben de Heere, uw God, die u uit Egypteland verlost heb? En zijn dus niet al die geboden bedieningen van het evangelie? En staat er niet boven Psalm 119: welgelukzalig is de oprechte van weg, die in de wet des Heeren wandelt? En zijn dus die 176 voetstappen op den weg van het gebod niet 176 treden op den weg der zaligheid, der welgelukzaligheid?

Waarlijk, wie de dingen zoo ziet, die erkent, dat de tegenstelling tusschen Jesaja, en de valsche priesters en profeten in den tempel, anders loopt dan deze laatste zeggen. Het is volkomen juist, Jesaja geeft „honderd procent” geboden: hier wat, daar wat. Het is óók waar, dat die profeten en de priesters er veel minder geven. Nu eens nemen zij den voorgeschreven tempeldienst waar, geven hun „onderwijzing”, overhandigen een orakel; maar een poosje later nemen zij vacantie van het ambtelijk „ik”, dien „alter ego”, en gaan wereldsch fuiven. Zij zien een tegenstelling tusschen evangelie en genieten. Maar Jesaja zijnerzijds blijft er bij, dat zijn honderd procent geboden evenzooveel uitwerkingen bedoelen te zijn van het evangelie, voor ieder n.l. wiens hart zuiver staat. Wie den dooden boom van Israëls vleeschelijkheid opsierd met teksten van geboden, en van voorschriften, en van levensordeningen naar Gods wil, kan dien boom toch niet uit den dood tot het leven roepen. Zijn levensvoorschriften passen bij dien dooden boom niet. Zijn teksten en spreuken zijn mechanisch er tegen aangeplakt. Maar een boom, die leeft, brengt zijn bladeren voort. En de bladeren groeien naar de wet. Omdat de boom leeft uit God, brengt hij Gode vruchten voort. Belofte op belofte, gebod op gebod, zegen op zegen, regel op regel. Hier alles, daar alles. En overall eenheid van wet en evangelie. Want het is onmogelijk, dat wie Christus door een levend geloof is ingelijfd, niet zou voortbrengen vruchten der dankbaarheid.

K. S.

KERKELUK LEVEN

Verbondsoefening.

Krachtens de elementaire beteekenis van het verbond kan geen enkele relatie tusschen God en mensch hiervan worden geabstraheerd. Ook niet die van toorn en straf. De Schrift zegt, dat het verbond en de wraak bij elkander behooren, immers: de wraak is feitelijk verbondswraak, wijl ze den verbondsbreker als zoodanig treft. De bijbelsche uitspraken over de „verbondswraak” gelden niet slechts voor één volk (Israël) en voor één bepaalde periode (de bedeeing der „schaduwen”), doch, althans voor wat de grondgedachten betreft, voor alle menschen en alle tijden; want het

verbond zelf is in Adam tot allen gekomen. Het, dood en straf zijn binnen den verbondskring aangekondigd, en blijven dus verbondstermen. De beteekenis van deze opmerking wordt aanstonds duidelijk voor wie zich herinnert, hoe vaak de „numineuze angst” werd voorgesteld als voorbereiding, of als eigenlijke acte van de „religieuze” ervaring of van het religieuze „gevoel”. De bijbel zijnerzijds stelt de dingen gansch anders; want waar het verbond zelf de allereerste straf dreiging in het paradijs gesproken kon doen worden in een allen angst uitsluitenden toestand van verbondsinwilliging, daar kan de angst slechts optreden waar het verbond verbroken is, en is de angst zelf dus in ieder geval in strijd met de verbondstrouw. Daarom zegt de Schrift: daar is in de liefde geen vrees. „Vrees” is het tegendeel van de „vrijmoedigheid”; en deze is zelf de oer-verhouding van elk menschelijk leven in het verbond, en in den verbondsomgang met God. Wanneer dan ook in 1 Joh. 4:18 aan deze woorden toegevoegd wordt, dat de op kracht gekomen liefde de vrees uitdrijft, haar naar buiten werpt, dan is dit laatste — dit „uitwerpen” n.l. niet een bloot-natuurlijk anthropologisch fenomeen, doch in de eerste plaats een gevolg van het feit, dat de vrees in strijd is met den aard en de natuur der liefde, en voorts een uitvloeisel van de erkenning, dat deze vrees, in den zeer bepaalden zin van angst, bangheid, onvrijmoedigheid, zonde is. Niet alleen toch komt daarin uit, dat de verbondsrelatie niet geloof-vertrouwend wordt aanvaard, doch ook handhaaft de mensch, die „vreest”, daarin zijn zonde. De vrijmoedigheid ontbreekt, zoolang hij vreest; de vreesende is dus niet teruggekeerd tot de oorspronkelijke verbondsverhouding zijnerzijds tot God.

Uit de aldus ontwikkelde verbondsgedachte volgt zeer veel voor wat betreft de mogelijkheid der religie. Religie is alleen mogelijk door de openbaring, en kan slechts geschieden ten overstaan van den geopenbaarden God, onder voortdurende erkenning van zijn openbaring. Religie kan bij den mensch niet opgaan in een bloot passief of receptief opgenomen zijn in een staat van vrede; want het verbond stelt de activiteit van den mensch als voorwaarde voor het verbondsverkeer. In deze activiteit neemt heel de existentie van den mensch aandeel; ook zijn denken, willen.

Een voorbeeld van de erkenning dezer gedachte levert h.v. de Heid. Cat., als hij zegt, dat tot het gebod o.m. dit vereischte behoort, dat wij „alleen den eenigen waren Gott, der sich uns in seinem Wort hat offenbart, um alles dasz er uns zu bitten befohlen hat, von herten anrufen”. Dit is geen „Gebets-theologie”, gelijk Heiler ze niet alleen aan Origenes, Tertullianus, Cyprianus, Alexander Halesius, maar ook aan Calvijn toedicht, en die dan hierin getypeerd zou zijn, dat ze voornamelijk door een filosofisch georiënteerd problematiek bepaald is; bij het naieve religieuze beleven komen dan ook nog ethische en rationeele gezichtspunten (Heiler, Gebet, 36). Neen — het is juist zeer bewust een ontkenning van de waarheid der stelling, dat het z.g. „naieve religieuze beleven” (de naief-religieuze „ervaring”) met den ambtelijken dienst van God ook maar iets te maken heeft. Deze naiveteits-gedachte ligt feitelijk bij Calvijn reeds veroordeeld in het opschrift, dat hij plaatst boven dat gedeelte, dat in de Institutie (III, 26) aan het gebod gewijd is: „over het gebod, hetwelk de voornaamste oefening des geloofs is en waardoor wij Gods weldaden dagelijks ontvangen”. Het gebod is niet maar een naieve zelf-ontvoering, een zelf-uitspraak, doch het is aan-spraak.

Het is noodzakelijk, hierop te letten. Immers door de binding van het gebod aan zulke vereischten wordt ten eenenmale de pas afgesneden aan elke beschouwing, die de religie opvat als ongecontroleerde, naieve, opgetoetste ontplooiing van het eigen wezen. Heinrich Frick zegt, dat Luther slechts ééne ware religie kent, d.w.z. het geloof aan het Woord, waarin God Zijn eigen „religie”, Zijn hart, openbaart (19). Ons is het niet te doen om Luthers meeningen hier; we wijzen slechts op de zeer bepaalde opvatting van religie, gelijk we hier even aan het woord komt. Deze opvatting ligt zelf reeds veroordeeld in wat we hierboven uit de Schrift hebben afgeleid.

Religie is meer dan ontblooting van het „innerlijke”, al was het alleen maar om deze reden, dat het „innerlijke” óók behoort de oude mensch, die geest recht heeft tot naieve zelfvertoonning in Gods tegenwoordigheid, doch gekruist, gedood en begraven worden moet. Ook het „kweeken”, het „verzorgen”, het versterken van eenigen religieuzen aanlees-terwille van dien religieuzen aanlees-zelf in den mensch kan daarom niet het eigenlijke werk, de wezenlijke taak der religie zijn. Want al behoort de verzorging en bewaring en zuiverhouding of wat in den mensch door den Schepper gelegd is, inderdaad tot de taak van den mensch, men mag toch nimmer deze functie „op zichzelf” religieus noemen; de vraag is slechts, of zij verbondshandeling is, of zij geschiedt uit het geloof, naar de wet Gods, Hem ter eere.

K. S.

Indrukken van de Synode.

N.S.B. en C.D.U.

Tot mijn groote spijt kan ik over de verhandelingen die over het probleem van „tjdmaatschap van N.S.B. en C.D.U. ter Synode gegeven zijn, mijn „indrucken” niet geven. Want ik heb er geen recht toe. De Synode heeft zelf goedgevonden, de besprekingen over deze zaak in comité te houden, en de pers moet daarvoor zwijgen. Slechts over wat in publieke zitting behandeld werd, mag de pers zich uitspreken.

Over den alleen zulle kondigde, terugkomen, punt, dat de moet tot nu We geloov als we zegge weldigende een zegen, over onze ke

Was alle zou de beha op dit „allie indruk. V zeker is, dat propagand nende zaak „eer” en dat in de eerste nog altijd openbaa nemen, was worden is, o God. Wij zo eer geven, zij nentw werd, tijden Synode hac we, dat een het recht m employ's g zich ontwik vergadering in het uur Over het wat ik nood gekondigde N.S.B. en zoo is gevra Toegegeve de N.S.B. in oordeeld te eenigszins De J. J. Bu klaar gepole Alleen ma juist deze kwamen. De zijn beide doordat hun lijdens. En de principie even beden Laatstegeoe lijdens toe syllabe van kant er van vaarlijk, zoo van het chr

Over het wat ik nood gekondigde

N.S.B. en zoo is gevra

Toegegeve de N.S.B. in

oordeeld te eenigszins

De J. J. Bu klaar gepole

Alleen ma juist deze

kwamen. De zijn beide

doordat hun lijdens. En

de principie even beden

Laatstegeoe lijdens toe

syllabe van kant er van

vaarlijk, zoo van het chr

Mannenne

Onze mar tijd meer er

Een enkel w zij verdient,

Want deze zeer veel nu

zij den chris de klok van

En is dat. Hoeveel is

Tien jaar of C.D.U.; e

blemen van hoord van

ons vaarwa werking. En

onderwijs, e liggen, dat v

in „christelij enkelen, die

und kein E téekend ook

tegenstande dngen nog i

zakelijk. W voor ons Ku

velden of w Kuyperhuis,

heeren Iden in den stijl

En nu is ciseering; h

scht tussch in zijn conc

Weinu, ze — en die lu

twaaif jaar 1936, en de

daarbij eens onwennig v

sleutelbos m ze niet meer

Nu ben ik lijk is. Wan